

שאלתיאל

אפריקה — אך הם סירבו לשחד את המש" פט. שאלתיאל יצא זכאי, הועבר לתל אביב, קיבל לידיו את אירגון גיוס המתנדבים — לחיל-החפרים.

★ ★ ★

טוברוק השניה

ישראלנו בעולם הצעלים העכיר או תו במהרה לתפקיד שהתאים לו הרבה יותר: ארגון השי"י (שרות-הידועות) של ההגנה. אירגון זה הוקם בידיעת הבריטים ותוך שיתוף-פעולה הדוק ביותר עימם — עובדה שהטביעה את חותמה על פעולותיו של שרות זה בתקופות מאוחרות יותר, ראשי השי"י היו תמיד ידידיהם של אנשי

מאות בשנים לאמשטרדאם ועברו משם לנמל הגרמני. דויד עצמו נולד בברלין לפני 57 שנה. הוא היה הרפתקה מלידה — דבר הבולט גם מן הביוגרפיה הרשמית שלו, המעידה לפחות על הדמיון הפורה של מהברה.

לפי ביוגרפיה זו, אירגן שאלתיאל כבר בגיל 16 — היינו בגרמניה של 1919 — הגנה עצמית יהודית, שעצם קיימה מוזכר לראשונה בביוגרפיה זו. אך אין ספק כי היה ציוני, שהרי עלה לארץ-ישראל בגיל 20, דבר שהיה נדיר ביותר בין יהודי גרמניה דאז. הוא עבד כפועל חקלאי בראשון לציון, בפרדסי השרון ובמטעי טאבאק בגליל.

אך הלבוש האפור של מחזיק-הטוריה לא היה לרוחו של שאלתיאל. הוא שאף למדים אחרים, וכך, שנתיים אחרי שהגיע ארצה, נסע לצרפת. מה שקרה לאחר מכן מתואר בביוגרפיה הרשמית בקטע בעל הומור תת-הכרתי עילאי: "הוא ניסה להתקבל לגיון-הזרים, אך נדחה משום שאין לו עבר פלילי שכריחהו לכך. אחרי כמה חידושים ניסה שנית... וב'16.26 נתקבל". הביוגרפיה אינה מזכירה אם בין שני התאריכים כיום הצטייד שאלתיאל בעבר הדרוש. על כל פנים, הוא התחייב לשרת כלגיון חמש שנים ונשלח לאפריקה.

שאלתיאל טען כי הגיע בגיון לדרגת סגן — דבר שהיה כמעט בלתי-אפשרי, לגבי זה. בהשתחררו מן השרות, חזר לארץ ומאז החלה הקאריירה המגוננת שלו בהגנה. התכונה הבולטת: תקופות קצרות של פיקוד בארץ, תקופות ארוכות של שליחות ערפיליות לחוץ-לארץ. הראשונה הייתה למערה אירופה, שם קנה וסידר את העברתו לארץ. השנייה הובילה אותו

ירושלים בימי המלחמה. ההאשמות של דוב יוסף היו כפולות: (א) ששאלתיאל אשם בנפילת הרובע היהודי בעיר העתיקה בסוף מאי 1948, ו(ב) ששאלתיאל נתן ברגע המכריע, אור ליום-ה'17 ביולי 1948, הנראה ללוחמים לסגת מן העיר העתיקה הערבית, אחרי שפרצו לתוכה וכבר שו בה ראש-גשר. תחת להשתמש בראש-גשר זה להשלמת כיבוש העיר כולה, הודיע שאלתיאל כי הסכם ההפוגה (השנייה) חייב אותו להפסיק את האש — בעוד שלמעשה לא היה נאלץ לכך.

★ ★ ★

גם פוכנים בינלאומיים

איש שנגרדו הוטחו האשמות מזועזעות נאלץ, כאלה, עלידי חברו למפלגה ושותפו לקרב על ירושלים, היה אחת הדמויות הסגורות ביותר בצמרת הישראלית. בתפקידו כמפקד מרחב ירושלים ומפקד החטיבה הירושלמית — עצינוני — היה אחד מאנשי המוקד של מלחמת-העצמאות.

יתכן שזו היתה הטראגדיה האמיתית של ירושלים. כי דויד שאלתיאל — המצטיין במעלות רבות בשטחים שונים — היה, אולי, האיש הבלתי-מתאים ביותר לתפקיד זה. צמרת אירגון ההגנה — ממנה קם צה"ל — היתה מורכבת משלושה סוגי-אדם שונים בתכלית. הסוג הראשון כלל את העסקנים הפוליטיים, שניהלו את מדיניות הירגון, אשר לא היה כפוף מבחינה ארגונית להנהגה הציונית. עם אנשים אלה נמנו דמויות כמו ישראל גלילי ומשה סנה. הסוג השני היה מורכב מן ההייליים האמיתיים — אנשים שהוכשרו במשך זמן רב לקבל על עצמם תפקידי פיקוד ותיכנון

יוסף

אין זאת הפעם הראשונה שמאשימים את דויד שאלתיאל באובדן העיר העתיקה של ירושלים. עוד בימי הקרבות, לפני 12 שנה, הוטחו בפני האלוף הממושקף והמצוחצח טענות נזעמות על שאינו עושה את הדרוש להצלת הרובע היהודי בעיר העתיקה. הוא הואשם אפילו בכך שחילב כלל נסיון לכבוש את ירושלים כולה.

מאז לא נשתתקו ההאשמות. איש לא הגן על שאלתיאל, ואילו מאשימיו הקיפוהו מכל עבר — אנשי לח"י ואצ"ל, אנשי סלמ"ח, אלופים משוחזרים של צה"ל. אולם במידה שהאשמות אלה הושמעו בגלוי, היה להן לפחות מכנה משותף אחד: הן

חקירת היטלרס הזה — מה האמת בהאשמות דוב יוסף נגד דויד שאלתיאל

ירושלים האבודה

אינטליגנציה בריטית, עד שלעתים היה נדמה כי הם עצמם סוכני האינטליגנציה. הדבר מסביר לא רק את הסגרת יואל בראנד לאנגלים עלידי איש-השי"י אהוד אבריאלי, אלא גם את הסיון. האוריינטציה של דויד שאלתיאל על האנגלים שיחקה, בלי ספק, תפקיד חשוב במערכה על ירושלים. שעתו הגדולה הראשונה של שאלתיאל באה בשעתם השחורה של הבריטים: הסתערותו של רומל לעבר מצריים. דויד שאלתיאל נתמנה למפקד מחוז חיפה. היה זה תפקיד חשוב, כי באותם הימים תיכננה ההגנה, בשיתוף עם הבריטים, מהדורה חדשה של טוברוק. תוכנית זו, שהיתה צריכה להיכנס לתוקפה בשעת כיבוש ארץ-ישראל בידי הגרמנים ונסיגת הצבא הבריטי, קבעה כי הישוב היהודי כולו יתרכז בכיס שישי — תרע מזכרון-יעקב עד עכו, יתבסס על רכס הכרמל וישען על גמל חיפה, דרכו היתה צריכה להגיע אספקה בריטית.

לצפון-צרפת ולבלגיה. אך לפני שהצליח לסיים את העיסקה נתפס בשעת שהות בלתי-חוקית בגרמניה, שהות שהיתה קשורה בעסקי-מטבע בלתי-חוקיים של ההגנה. הוא ישב בבית-הסוהר, נחקר עלידי הגסטאפו, וזכה בריו, הוחזק במחנות-הריכוז של דכאו ובוכנחאלר. ההגנה הצליחה לשחררו, באמצעות שתולנים בינלאומיים. ערב מלחמת-העולם השני חזר שאלתיאל ארצה, עשיר בהרפתקות ומומחה לעולם ה"תחתון האירופי, אך עניי בניסיון פיקודי. גם בארץ לא חסרו ההרפתקות המזורות, שהביוגרפיה של שאלתיאל רחיה בהן. כשכיהן כסגן מפקד מחוז הגליל, נרצח יהודי, כעבור שלושה ימים נמצאו באותו מקום גחיות של שלושה ערבים. שאלתיאל נאסר יחד עם שבעה אנשי-הגנה אחרים, הואשם ברצח. לדבריהם, הציעו להם האנגלים להשתחרר עלידי התנדבות לחיל-החפרים הארצי-ישראלי, שנשלח אז לצרפת ולצפון-

מיבצעי. עם אלה נמנו מצביעים כמו יצחק שדה, יגאל אלון, יגאל דיין ויעקוב דורי. אולם מכיון שההגנה לא היתה צבא רגיל — אלא תרכובת מחתרנית של כוח לוחם, מנגנון העפלה ורכש, מוסד לביון, משטרה פנימית ותנועה פוליטית — לא יכלה להסתפק במדינאים ובמפקדים. היה צורך בסוג שלישי — הסוכנים הבינלאומיים. אלה היו האנשים שהכירו את מבריחי הנשק, את המרגלים בשכר, את בתי-הלור"דים ובתי-הבשת של המש היבשות. עם אלה נמנו אנשי-רכש כמו יהודה ארוזי, אהוד אבריאלי וסדי קולק. בחוג זה תפס דויד שאלתיאל מקום מרכזי.

★ ★ ★

שדיוחיות ערפיליות בהוי"

נימין ד'חיים-דויד שאלתיאל היה סוחר עשיר בהאמבורג, צאצא של משפחת אנוסים מפורסוגל, שהיגרה לפני

הושמעו מפי יריביה הפוליטיים של מפא"י, מימין ומשמאל. מבחינה זו חל השבוע מיפנה דראמתי בקרב המילולי על ירושלים, כאשר פירסם דוב יוסף את ספר זכרונותיו קריה נאמנה. עוד קול הצטרף עתה למקהלת המאשימים, אך לא היה זה קול כשאר הקולות.

הפעם באו דברי הקטגוריה מפי איש מרי כזי של מפא"י, אדם שנוכח במקום ונשא באחריות השלטון המדיני: דוב יוסף, כיום גיבור הסוכנות היהודית, המושל הצבאי של

• יוסף היה דיקטאטור אורחי של ירושלים במשך כל המלחמה. התואר מושל צבאי ניתן לו רק באמצע המלחמה, כאשר החליטה ממשלת ישראל סופית להפך את החלטת הבינאום של ירושלים, אך לא יכלה לספק את השטח רשמית למנגנון הממשלתי מאחר שהמשיכה להעמיד פנים כי זהו אזור מוחזק בלבד. התואר בוטל רק אחרי המלחמה.

